

ای روزه دارا بنگر تا مبدا شب در خواب باشی و روز در غفلت

امام علی(ع) در خطبه‌ای فصیح با تشریح فضایل ماه مبارک رمضان؛ به بیان برخی اخبار غیبی پرداخته و نسبت به غفلت از این ماه چنین هشدار می دهد:

امام علی(ع) در خطبه‌ای فصیح با تشریح فضایل ماه مبارک رمضان؛ به بیان برخی اخبار غیبی پرداخته و نسبت به غفلت از این ماه چنین هشدار می دهد: "ای روزه دار! در کار خویش نیک بنگر که در این ماه میهمان پروردگار خویش هستی. بنگر که در شب و روزت چگونه ای و چگونه اعضای خود را از نافرمانی خدا حفظ می کنی. بنگر تا مبدا شب در خواب باشی و روز در غفلت؛ پس این ماه بر تو بگذرد و بار گناهت همچنان بر دوشت مانده باشد..."

به گزارش خبرگزاری مهر، در حدیثی از امام باقرالعلوم(ع) به خطبه ای از امیرالمؤمنین(ع) در آغاز ماه رمضان اشاره شده است که متن و ترجمه آن بدین شرح است:

الإمام الباقر عن آبائه عليهم السلام: حَظَبَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ ، فَحَمِدَ اللَّهَ بِأَفْضَلِ الْحَمْدِ وَأَشْرَفُهَا وَأَبْلَغُهَا ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِأَحْسَنِ الثَّنَاءِ ، وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، ثُمَّ قَالَ : «أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ شَهْرُ فَضْلِهِ اللَّهُ عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ كَفَضْلِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ عَلَى سَائِرِ النَّاسِ ؛ وَهُوَ شَهْرٌ يُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأَبْوَابُ الرَّحْمَةِ ، وَيُعْتَلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ التَّيَرَانِ ؛ وَهُوَ شَهْرٌ يُسْمَعُ فِيهِ الدُّعَاءُ ، وَيُجَرِّمُ فِيهِ الْبُكَاءُ ؛ وَهُوَ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ نَزَلَتْ الْمَلَائِكَةُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ ؛ فَتُسَلِّمُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى مَطْلَعِ الْقَجَرِ ، وَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدَرِ ؛ قَدَّرَ فِيهَا وَلَايَتِي قَبْلَ أَنْ خُلِقَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْقِيَامِ ، صِيَامُ يَوْمِهَا أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ أَلْفِ شَهْرٍ ، وَالْعَمَلُ فِيهَا أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ . أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ شُمُوسَ شَهْرِ رَمَضَانَ تَطْلُعُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ ، وَإِنْ أَقْمَارَهُ لَيَطْلُعُ ۲ عَلَيْهِمُ بِالرَّحْمَةِ ، وَمَا مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ مِنَ الشَّهْرِ إِلَّا وَالْبُرُّ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى يَتَنَازَرُ مِنَ السَّمَاءِ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ ، فَمَنْ ظَفَرَ مِنْ نِثَارِ اللَّهِ بِدُرَّةٍ كَرَّمَ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ يَلْقَاهَا ، وَمَا كَرَّمَ عَبْدٌ عَلَى اللَّهِ إِلَّا جَعَلَ الْجَنَّةَ مَثْوًى . عِبَادَ اللَّهِ ، إِنَّ شَهْرَكُمْ لَيْسَ كَالشُّهُورِ ؛ أَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ ، وَلَيَالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِي ، وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ ؛ هُوَ شَهْرُ الشَّيَاطِينِ فِيهِ مَغْلُولَةٌ مَحْبُوسَةٌ ؛ هُوَ شَهْرٌ يُزِيدُ اللَّهَ فِيهِ الْأَرْزَاقَ وَالْأَجَالَ ، وَيَكْتُبُ فِيهِ وَفْدَ بَيْتِهِ ؛ وَهُوَ شَهْرٌ يَقْبَلُ أَهْلَ الْإِيمَانِ بِالْمَغْفِرَةِ وَالرَّضْوَانِ ، وَالرَّوْحِ وَالرِّيحَانِ ، وَمَرْضَاةِ الْمَلِكِ الدِّيَّانِ . أَيُّهَا الصَّائِمُ ، تَدَبَّرْ أَمْرَكَ ؛ فَإِنَّكَ فِي شَهْرِكَ هَذَا ضَيْفُ رَبِّكَ ، انْظُرْ كَيْفَ تَكُونُ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ ؟ وَكَيْفَ تَحْفَظُ جَوَارِحَكَ عَنْ مَعَاصِي رَبِّكَ ؟ انْظُرْ أَلَا تَكُونُ بِاللَّيْلِ نَائِمًا وَبِالنَّهَارِ غَافِلًا ؛ فَيَنْقُضِي شَهْرَكَ وَقَدْ بَقِيَ عَلَيْكَ وَزْرُكَ ؛ فَتَكُونُ عِنْدَ اسْتِيفَاءِ الصَّائِمِينَ أَجُورَهُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ، وَعِنْدَ فَوْزِهِمْ بِكَرَامَةِ مَلِكِهِمْ مِنَ الْمَحْرُومِينَ ، وَعِنْدَ سَعَادَتِهِمْ بِمُجَاوَرَةِ رَبِّهِمْ مِنَ الْمَطْرُودِينَ . أَيُّهَا الصَّائِمُ ، إِنْ طُرِدْتَ عَنْ بَابِ مَلِكِكَ فَأَيُّ بَابٍ تَقْصِدُ ؟ وَإِنْ حَزَمَكَ رَبُّكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَرْزُقُكَ ؟ وَإِنْ أَهَانَكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يُكْرِمُكَ ؟ وَإِنْ أَذَلَّكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يُعِزُّكَ ؟ وَإِنْ حَذَلَكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكَ ؟ وَإِنْ لَمْ يَقْبَلْكَ فِي زُمْرَةِ عِبِيدِهِ فَإِلَى مَنْ تَرْجِعُ بِعُبودِيَّتِكَ ؟ وَإِنْ لَمْ يَقْبَلْكَ عَشْرَتَكَ فَمَنْ تَرْجُو لِغَفْرَانِ دُنُوبِكَ ؟ وَإِنْ طَلَبْتَكَ بِحَقِّهِ فَمَاذَا يَكُونُ حُجَّتُكَ ؟ أَيُّهَا الصَّائِمُ ، تَقَرَّبْ إِلَى اللَّهِ بِتِلَاوَةِ كِتَابِهِ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ ؛ فَإِنَّ كِتَابَ اللَّهِ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ يَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِأَهْلِ تِلَاوَتِهِ ، فَيَعْلُونَ دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ بِقِرَاءَةِ آيَاتِهِ . بَشِّرْ أَيُّهَا الصَّائِمُ ! فَإِنَّكَ فِي شَهْرِ صِيَامِكَ فِيهِ مَفْرُوضٌ ، وَتَقْسُكَ فِيهِ تَسْبِيحٌ ، وَتَوَمُّكَ فِيهِ عِبَادَةٌ ، وَطَاعَتُكَ فِيهِ مَقْبُولَةٌ ، وَدُنُوبُكَ فِيهِ مَغْفُورَةٌ ، وَأَصْوَابُكَ فِيهِ مَسْمُوعَةٌ ، وَمُنَاجَاةُكَ فِيهِ مَرْحُومَةٌ . وَلَقَدْ سَمِعْتُ حَبِيبِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : «إِنَّ لِلَّهِ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - عِنْدَ فِطْرِ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عَتَقَاءَ مِنَ النَّارِ لَا يَعْلَمُ عَدَدَهُمْ إِلَّا اللَّهُ هُوَ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَهُ ، فَإِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ مِنْهُ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَ فِي جَمِيعِهِ» . فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ هَمْدَانَ فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ حَبِيبُكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ . فَقَالَ : «نَعَمْ ، سَمِعْتُ أَخِي وَابْنَ عَمِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَحَفِظَ فِيهِ نَفْسَهُ مِنَ الْمَحَارِمِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» . قَالَ الْهَمْدَانِيُّ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ أَخُوكَ وَابْنَ عَمِّكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ . قَالَ : «نَعَمْ ، سَمِعْتُ خَلِيلِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا دَخَلَ الْجَنَّةَ» . قَالَ الْهَمْدَانِيُّ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ خَلِيلُكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ . فَقَالَ : «نَعَمْ ، سَمِعْتُ سَيِّدَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُفْطِرْ فِي شَيْءٍ مِنْ لَيَالِيهِ عَلَى حَرَامٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ» . فَقَالَ الْهَمْدَانِيُّ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي هَذَا الشَّهْرِ . فَقَالَ : «نَعَمْ ، سَمِعْتُ أَفْضَلَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ يَقُولُ : إِنَّ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ يَقْتُلُ فِي سَيِّدِ الشُّهُورِ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا سَيِّدُ الشُّهُورِ ، وَمَنْ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ ؟ قَالَ : أَمَّا سَيِّدُ الشُّهُورِ فَشَهْرُ رَمَضَانَ ، وَأَمَّا سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ فَأَنْتَ يَا عَلِيُّ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَإِنَّ ذَلِكَ لَكَائِنْ ؟ قَالَ : إِي وَرَبِّي ، إِنَّهُ يَنْبَغْتُ أَشْقَى أُمَّتِي شَقِيقُ عَاقِرٍ نَاقَةٍ تُمُودُ ، ثُمَّ يَضْرِبُكَ ضَرْبَةً عَلَى فَرْقِكَ تُخَضَّبُ مِنْهَا لِحْيَتُكَ» . فَأَحَذَ النَّاسُ بِالْبُكَاءِ وَالتَّحْيِيْبِ . فَقَطَعَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حُطْبَتَهُ وَنَزَلَ .

امام باقر(ع) به نقل از پدران بزرگوارش عليهم السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام در اولین روز ماه رمضان در مسجد کوفه خطبه خواند . پس خدا را به بهترین ستایش و برترین و رساترین ثنا ستود و بر پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله درود فرستاد. سپس فرمود : «ای مردم! این ماه ، ماهی است که خداوند ، آن را بر ماه های دیگر برتری داده است، مانند برتری ما اهل بیت بر دیگر مردم و آن، ماهی است که درهای آسمان و درهای رحمت، در آن گشوده می شوند و درهای آتش در آن بسته می گردند و ماهی است که در آن ندا شنیده می شود و دعا مستجاب می گردد و گریه مورد ترحم قرار می گیرد.

ماهی است که در آن، شبی وجود دارد که فرشتگان از آسمان فرود آمده، بر مردان و زنان روزه دار، به اذن پروردگارشان تا طلوع سپیده سلام می دهند و آن شب، شب قدر است. دو هزار سال پیش از آن که آدم علیه السلام آفریده شود، ولایت من در آن شب، مقدر شد. روزه گرفتن آن، برتر از روزه داری هزار ماه است و عمل در آن، برتر از عمل در هزار ماه است. ای مردم! خورشید ماه رمضان بر مردان و زنان روزه دار، با رحمت می تابد و ماه آن با رحمت بر آنان نورافشانی می کند و هیچ روز و شبی از این ماه نیست، مگر آنکه پروردگار متعال، بر سر این امت، نیکی می افشاند. پس هر کس از ریش نعمت الهی ذره ای بهره مند گردد، در روز دیدارش با خدا، نزد خداوند، گرامی خواهد بود و هیچ بنده ای نزد خدا گرامی نگردد، مگر آنکه خداوند، بهشت را جایگاه او قرار می دهد.

بندگان خدا! این ماه شما، همچون دیگر ماهها نیست. روزهایش برترین روزهاست و شب هایش برترین شب ها و ساعاتش برترین ساعات است. آن، ماهی است که شیطان ها در آن در بند و زندانی اند؛ ماهی که خداوند در آن، روزی ها و اجل ها را می افزاید و میهمانان خانه اش را می نویسد؛ ماهی که اهل ایمان با آمرزش و رضای الهی، با شادی و نعمت های الهی، و با خشنودی فرمانروای دادگر و توانا، پذیرفته می شوند.

ای روزه دار! در کار خویش نیک بنگر، که در این ماه، میهمان پروردگار خویش هستی. بنگر که در شب و روزت چگونه ای و چگونه اعضای خود را از نافرمانی خدا حفظ می کنی. بنگر تا مبدا شب در خواب باشی و روز در غفلت؛ پس این ماه بر تو بگذرد و بار گناهت همچنان بر دوشت مانده باشد؛ پس آنگاه که روزه داران پاداش های خود را می گیرند، تو از زیانکاران باشی و آنگاه که به کرامت فرمانروای خویش نایل می شونی، از محرومان گردی و آنگاه که به همسایگی با پروردگارشان سعادت مند می شونی، تو از طردشدگان باشی!

ای روزه دار! اگر از درگاه صاحب رانده شوی، به کدام درگاه روی خواهی آورد؟ و اگر پروردگارت محروم سازد، کیست که روزی ات دهد؟ و اگر تو را خوار شمرد، کیست که اکرامت کند؟ و اگر ذلیلت ساخت، کیست که عزت بخشد؟ و اگر تو را وا گذاشت، کیست که یاری ات کند؟ و اگر تو را در جمع بندگان نش نپذیرفت، بندگی ات را به آستان چه کس خواهی برد؟ و اگر از خطایت در نگذشت، برای آمرزش گناهانت به که امید خواهی بست؟ و اگر حق خویش را از تو طلبید، حجت تو چه خواهد بود؟

ای روزه دار! در شب و روزت با تلاوت کتاب خدا، به او تقرب بجوی، که همانا کتاب خدا، شفيعی است که روز قیامت، شفاعتش برای قرآن خوانان پذیرفته است و با خواندن آیات آن، از درجه های بهشت بالا می روند. مژده ای روزه دار! تو در ماهی هستی که روزه داری ات در آن، واجب، نفس کشیدن در آن، تسبیح، حُفَّتنت در آن، عبادت، طاعتت در آن، پذیرفته، گناهانت در آن، آمرزیده، صداهايت در آن، شنیده شده و مناجات در آن، مورد ترحم است.

از حبیب پیامبر خدا شنیدم که می فرمود: خداوند متعال را در هنگام افطار هر شب ماه رمضان، آزادشدگانی از آتش است که شمار آنان را کسی جز خداوند نمی داند. شمار آنان، نزد او در علم غیب است. پس چون آخرین شب این ماه شود، خداوند به شمار همه کسانی که در تمام این ماه آزاد کرده، آزاد خواهد نمود.»

مردی از قبیله همدان برخاست و گفت: ای امیر مؤمنان! از آنچه حبیب تو درباره ماه رمضان فرمود، بیشتر بگو. فرمود: «باشد! شنیدم که برادر و پسر عمویم، پیامبر خدا، می فرمود: هر کس ماه رمضان را روزه بدارد و خود را در این ماه از حرام ها نگه دارد، وارد بهشت می شود.» آن مرد همدانی گفت: ای امیر مؤمنان! از آنچه برادر و پسر عمویت درباره ماه رمضان فرمود، بیشتر بگو. فرمود: «باشد! شنیدم که دوستم پیامبر خدا می فرمود: هر کس از روی ایمان و به خاطر اجر الهی، [ماه] رمضان را روزه بدارد، وارد بهشت می شود.»

مرد همدانی گفت: ای امیر مؤمنان! از آنچه دوستت درباره این ماه فرمود، بیشتر بگو. فرمود: «باشد! شنیدم که سرور اولین و آخرین، پیامبر خدا می فرمود: هر کس [ماه] رمضان را روزه بدارد و در شب های آن حرام نخورد، وارد بهشت می شود.» مرد همدانی گفت: ای امیر مؤمنان! از آنچه سرور اولین و آخرین با تو درباره این ماه گفت، بیشتر بگو. فرمود: «باشد! شنیدم که برترین پیامبران و فرستادگان و فرشتگان مقرب می فرمود: همانا سرور اوصیا، در سرور ماه ها کشته می شود. گفتم: ای پیامبر خدا! سرور ماه ها، کدام است و سرور اوصیا کیست؟ فرمود: اما سرور ماه ها، ماه رمضان است و اما سرور اوصیا، تویی، ای علی! گفتم: ای پیامبر خدا! آیا چنین خواهد شد؟ فرمود: آری، به پروردگارم سوگند! همانا نگویند بخت ترین امت من، برادر پی کننده ناقه ثمود، برمی خیزد و ضربتی بر فرق سرت می زند که محاسنت از خون آن، رنگین می شود.» پس مردم شروع به گریه و شیون کردند. علی علیه السلام خطبه اش را به پایان برد و فرود آمد.